

62

Didaktikast

A 2647

ENSV Vabariik

Valdade Tõendusinstituut

EESTI PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 2284

2284

64-116-6

Huvi motiivist.

23. I 30.

Huvi motive lugitellakse nende mõju järgi otsesteks ja kaudseteks.

Otseste motiivide mõjul tegutsedes inimene ei oma erilisi kaugmabeulatavaid eesmärke, missuguseid ta oma tegevusemürga püüab saavutada. Otseste motiivide mõjul tegutsetakse vaid nüükaa, kuni need oma mõju avaldavad. Tõraval ilmneb see õpetajate vahetamise puhul koolis, kus järsku huvi teatava õppeaine vastu kustub või ärrak.

Algkooli nooremais klassis äratavad õpilaste huvi pea eranditult otised motiivid. Neist on es-

06 I. 88
 kohal välised, ärrituslikud motiivid: meeldivus (mõju meeltesse), uudsus, aine käsitlemine (töökorraldus) ja suggestioon õpetajalt, kaasõpilaselt, vanemalt, muelt. Sellest järeldus õpetaja kohta: ta peab enne kõike ise olema huvitatud tööst. Samuti tuleb võimalikult töö teha õpilasile meeldivaks, eriti algklassis, loobudes tardunud šabloonist ja kategooriaist, tunnes sellevastu ainepärast käsitlemist ja mitmekesiseid töövõtteid.

Alatoodega ei taha eitada tung-
 huude tähtsust hoo äratamiseks
 esimesil kooliaastal. Lapse tungid
 ja kalduvused on tema põhilisi
 omadusi, misuguseid kahtlemata
 tuleb rahuldada ja arendada vas-

tava töö sisuga.

Kaudselt motiveeritud töötades isikul on kindel eesmärk, mille poole ta oma tegevusega püüab. Mõjult kaudsed motiivid on pikaajalised, pidevad, kannustades isikut igal hetkel tema tegevuses. Sellest tuleneb järeldada, et tegevusine kaudselt motiveeritud arvult väärtusest arusaamise mõttes kander on. Väärtus võib olla ainealine (raha) või ideeline (kunstnik, tradusimees, poliitik etc.). Eeltoodut arvestades tuleb konstateerida: kaudsed motiivid omavad määratu tähtsuse kogu inimese avalduses. Ei ole mõeldav edukas ja järgemine kultuuriline, poliitiline või majanduslik töö, kui puuduvad kaudsed motiivid.

Kaudsed huvi motiivid hakan-
vad avalduma alles algkooli vii-
mases klassis. Siin on õpetajal
suur ülesanne: viia õpilasi vää-
ruse mõistmisele ja selle poole
pöördumisele. Sündus kaudse mo-
tiivina ei ole eluline, sest mere-
resmärk on kasvatada iseseisvalt
mõtlevaid ja otsustavaid inimesi.

Kuidas huvi mõjutab meie
vaimlisi võimeid ja tegevust?

1. Intellektuaalala: arendab mõt-
lemist, fantaasiat, tähelepanu etc.
2. Tunneteala: arendab esteetilisi
tundeid, loob rõõmsa meeleolu.
3. Tahteala: arendab taht (eesmär-
gile pöördumine kaudsete motiivide).

Huvi äratamise abinõudest.

28. I 30.

Huvi äratamise abinõudena teenivad:

1. Õpetaja huvi käsitledava aine vastu.
2. Elav ja õpilasile arusaadav aine käsitus.
3. Igasugused näitlikustamisabimõed.
4. Valikulisus ja mitmekesisus töövõttes käsitusel.
5. Isitegevus.
6. Eluligidus ja ajakohasus.
7. Praktilisus.
8. Kalduvusi ja võimeid vastav töö.
9. Töö õiglase hindamine.
10. Õppekäigud.
11. Aine uudsus.
12. Vaba töövalik etc.

Isetegevus

Isetegevuse mõiste moodustab:
1) aktiiviteet, 2) spontaniiteet ja 3)
töö elamus.

1. Aktiiviteet on isetegevuse alam-
 aste. Siin õpilane ei ole passiivne
 vastuvõtja — kuulaja, vaid tege-
 taja käre arusaamisega. Aga alga-
 tus ei tule õpilasest endast, vaid
 väljastpoolt — õpetajalt; samuti
 on töö eesmärk ja abinõud kät-
 tejuhutatud.

Aga algklassis õpilased tööta-
 vad pea ainult aktiivse ast-
 mel.

2. Spontaniiteet on isetegevuse
 kõrgeim aste. Siin õpilane töö-

tal täiesti vabalt, juhitud üksnes enda sisjõududest ja huvi töö vastu. Ta ise püstitab eesmärgi ja valib abinõud selle saavutamiseks.

- 3. Töö elamus on spontaansu töö paratamatu produkt, sisaldades tahtempulssi, vaimust ja tundelemente.

Mõttetöö uute, omade, reprodutseeritud ja teistelt omandatud otsustuste juures.

- 1. Uued otsustused. Need iseloomustab vahenordade otsimine, arusaamine, katsumine, valimine, omaksvõtmine ja tagasilükkamine.

2. Omad otsustused on tugevasti seotud tunnetega. Superiorest neid hinnatakse kõrgelt ja nad kindlustavad iseteadvust. Nad põhjendavad intuitsioonile ja oletamisel ja oluvad assotsiatiivsel teel kergesti mere teadvusse.

3. Reprodutseeritud otsustused nende juures komplekseeritud mõttekäik mis sünnib omade otsustuste puhul, on varem läbi elatud ja nüüd see sünnib ~~te~~ automaatselt ja seda libedamini, mida sagidamini seda korratud.

4. Teistelt-omandatud otsustused juures võetakse vastu teistelt kuulnud või raamatust loetud otsustus. Seesugusest otsustusest saadakse mõtte järgi arujakujutellakse,

aga mis tähtsaim - otsustust ennast, otsustusakt ei toimi, sest selle on teinud juba teine isik.

Mõtlemine uute ja omade otsustuste juures on mõeldav vaid spontaaniteed astmel, kuna teistelt-omandatud ja reprodutseeritud otsustuste puhul see toimub aktiiviteed astmel.

Kuidas toimub iseseisev mõtlemine?

Iseseisev mõtlemine on mõeldav vaid siis, kui on olemas teadmused, ja huvi käsitledava asja vastu, millest ongi tingitud mõtlemistahet.

Iseseisvast mõtlemisest, isotsustamisest võib juttu olla küll ainult siis, kus oletused ise püstitatakse ja ise otsustatakse, kusjuures enese otsustamisjõu järgi määratakse kindlaks oletuse tõesus. Oletuste leidmine suhte kohta on intuitiivse arusaamise ülesanne, suhte kindlaks määramine aga otsustamisvõime ülesanne. Nad mõlemad on psüühilised toimingud, nõudes mõtlemistaset ja alles spontaansed täiendamisel.

Kõrgest sellest nähtub, et iseseisev mõtlemine on mõeldav ainult spontaansetegi astmel.

Isitegevus probleemide leidmisel.

Nagu otsustuste juures, nii tuleb süngi vahet teha omade ja teistelt omandatud probleemide vahel. Olgu omakitsud probleem: „Kuidas on Hunamägi tekkinud?“ See näitab, et ennekoike seda probleemi on mõistatud, enne on läbi elatud äärmiselt keeruline mõtlemisprotsess ja alles siis tuldi iseisvale küsimusele. Aga järelamav, teistelt-omandatud küsimus „Kuidas on Vällämägi tekkinud?“ ei eelda selle probleemi mõistmist. See küsimus on püstitatud puht assotsiatiivsel teel ja ei nõua seetõttu erilist mõttehõõd.

Eltoodust järeldataku ka:
 isetegevus omaleitud probleemide-
 küsimuste juures on mõeldav
 ainult spontaansete astmel,
 kuna teistelt-omandatud küsi-
 muste puhul jätkub juba akti-
 viteedist.

Isetegevus vaatlusel.